

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Кафедра освітології та інноваційної педагогіки
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут публічного управління
та державної служби
Кафедра публічної політики
Інститут досліджень безпеки Європейського Союзу (Франція)
Гранадський університет (Іспанія)
Жешувський університет (Республіка Польща)
Університет третього віку в Громадкі (Республіка Польща)
Європейський інститут безперервної освіти (Словацька Республіка)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)
Університет імені Неджметтіна Ербакана (Туреччина)
Державний університет в Гуарапуаві (Бразилія)

Матеріали
VI Міжнародної науково-практичної конференції

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ
ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

20–21 травня 2022 року

**Харків
2022**

ББК 74.58+74.20+88.40+88.840

УДК 37.013.77:[378+373.5]

П86

Редакційна колегія:

Балацинова А. Д. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Васильєва С. О. – д-р пед. наук, доцент, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ворожбіт-Горбатюк В. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Кін О. М. – д-р пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лупаренко С. Є. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Попова О. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Рогова Т. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Собченко Т. М. – д-р пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ткачова Н. О. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Цапко А. М. – канд. пед. наук, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Відповідальність за зміст, стилістику, орфографію та пунктуацію статей несуть автори

*Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол №7 від 20.07.2022 року)*

Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 20–21 травня 2022 р.) / за ред. Боярської-Хоменко А. В., Попової О. В. ; Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків, 2022. 498 с.

У збірнику відображено психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої школи в умовах сучасних викликів. Він містить результати досліджень учених, викладачів, учителів, наукові пошуки докторантів, аспірантів, здобувачів вищої освіти з питань методології, історичного та компаративного дискурсу розвитку педагогічної науки; організаційних, дидактичних і методичних засад реалізації дистанційного та змішаного навчання; педагогічних засад інклюзивної освіти; інновацій в освіті; розвитку загальної і вищої освіти; освіти дорослих; цифрових трансформацій в публічному управлінні та адмініструванні.

Матеріали стануть у нагоді науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам, здобувачам вищих закладів освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

Кіріленко О. Г., Соколова Є. В.	232
Досвід використання проєктного навчання під час формування «soft skills» бакалаврів з інженерії програмного забезпечення	
Коноваленко Д. О., Сьомін А. В., Сьоміна О. В.	235
Використання коучингу при викладанні дисциплін стоматологічного профілю	
Кладченко І. М.	239
Проблема методів навчання в умовах розвитку інноваційних процесів у освіті	
Лазарєв М. І., Лазарєва Т. А.	242
Формування професійних компетентностей у майбутніх фахівців харчової галузі в умовах дуального навчання	
Лебедева К. О.	245
Дидактичні можливості проєктної технології для формування іншомовної комунікативної компетентності студентів технічного закладу вищої освіти	
Лі Хайцзюань	248
Використання інтернет-ресурсів у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва як педагогічна проблема	
Мартинюк І. М., Стаднічук О. М., Шматов Є. М.	252
Симуляційне навчання як засіб підвищення професійної компетенції співробітників різних служб швидкого реагування навичок	
Ткачов А. С., Кабанська О. С., Власова В. П.	255
До питання класифікації мультимедійних технологій навчання	
Чаркіна Т. І.	258
Формування медіаграмотності як нагальна потреба сучасності	
Шматько К. В., Ковічинська К. А.	262
Критичне мислення як науково-педагогічна проблема	

СЕКЦІЯ V ЗАГАЛЬНА І ВИЩА ОСВІТА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Беземчук Л. В., У Юе	265
Методи формування творчої самостійності майбутнього вчителя музичного мистецтва засобами інтегрованого навчання	
Білик В. М., Макущенко А. О.	268
Розвиток емоційного інтелекту учнів 5–7 класів	
Борисенко Н. О.	272
Виховна місія Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди	
Власенко Я. В.	275
Формування економічної грамотності у здобувачів вищої освіти в системі взаємодії «ментор-менті»	

Список використаних джерел

1. Борисенко Н. О. Концепція виховної роботи Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди на 2021–2025 роки. URL : <http://hnpu.edu.ua>.
2. Ворожбіт-Горбатюк В. В. Компетентність педагогічного партнерства як базис якості вищої педагогічної освіти. *Молодь і ринок №10 (196)*, 2021. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.248528>.
3. Кафедра освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди. URL : <https://www.kaf-pedagogy-hnpu.com/>.
4. Стратегія розвитку Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди на 2021–2025 роки. URL : http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Strategiya.pdf.

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СИСТЕМІ ВЗАЄМОДІЇ «МЕНТОР-МЕНТИ»

Власенко Я. В.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

У статті описано дослідницьку пропозицію обґрунтування і реалізації менторської підтримки майбутніх фахівців в закладах вищої освіти для формування економічної та фінансової грамотності здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Ключові слова: ментор, економічна освіта, економічна грамотність, фінансова грамотність, здобувач вищої освіти, університет.

The article describes a research attempt of substantiation and implementation of mentoring support for future specialists in higher education institutions in order to formate economic and financial literacy of applicants for the first (bachelor's) level of higher education.

Key words: mentor, economic education, economic literacy, financial literacy, applicant for higher education, university.

Українська економіка, незважаючи на труднощі і виклики, все більше і більше інтегрується у світову. За таких умов змінюються як вимоги так і основні підходи до підготовки фахівців та спеціалістів за економічною спеціальністю. Основні завдання та вимоги до рівня їхньої підготовленості відображено в Законах України «Про вищу освіту», «Про освіту», у Концепції розвитку економічної освіти в Україні [4; 5].

Законом «Про освіту» акцентовано увагу на необхідність оволодіння здобувачами освіти цінностями та компетенціями, зокрема зазначено, що «метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності

суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі економічного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору (Закон України «Про освіту», 2019). [5]

Здійснюючи аналіз наукової літератури, можна відзначити, що низку сучасних наукових досліджень присвячено вивченню світового досвіду впровадження менторства в освітній процес у закладах освіти, а саме особливостям інтеграції менторського методу в процес підготовки фахівців у закладах вищої освіти (L. Gail Lunsford), [2], Tenenbaum, H. R., Crosby, F. J., & Gliner, M. D. [3]). У дослідженнях згаданих науковців об'єктом менторської підтримки виступають різні категорії учасників освітнього процесу закладів вищої освіти, вразливі групи населення, презентовано конструктивні практики.

Розробляючи дослідницьку пропозицію, ми переслідуюмо за мету теоретично обґрунтувати феномен і педагогічні засади менторства, розкрити особливості менторської підтримки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти як умови формування економічної та фінансової грамотності здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Менторство, як їх характеризують С. Йованова-Мітковська та Б. Попеська [1], це процес навчання і викладання, який ґрунтується на співпраці на користь обох рівних партнерів (студенти набувають практичного досвіду, ментор як результат співпраці – змінює стиль навчання, викладання, впроваджує інновації тощо).

Отже, менторство передбачає відхід від класичного розуміння відносин між викладачем, де останній зосереджує організацію навчального процесу переважно у своїх руках, час від часу даючи змогу студентам внести деякі корективи, або взагалі проявляє авторитарний стиль викладання.

Завданнями формування економічної та фінансової грамотності в системі взаємодії «ментор – менті» ми визначили:

1. Розкриття історії і прогностичних тенденцій використання
2. Презентування теоретичного базису: глосарій, принципи, зміст взаємодії між ментором і менті у закладі вищої педагогічної освіти.
3. Здійснення порівняльного аналізу відповідних освітніх практик в Україні і країнах світу.
4. Розроблення методичного інструментарію, супровід діяльності ініціативних освітян-практиків і здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти у форматі менторингу.
5. Підготовка і втілення в практику підготовки здобувачів вищої освіти тематичних івентів, інноваційних педагогічних методів і бізнес-технологій для формування економічної та фінансової грамотності в системі взаємодії «ментор – менті».
6. Формування менторської бази з найбільш кваліфікованих кадрів

7. Залучення до менторства студентів та надання переваги набуттю ними практичного досвіду в процесі навчання.

8. Долучення до формування економічної і фінансової грамотності студентів усіх спеціальностей.

Уважаємо, що розроблена дослідницька пропозиція зацікавить студентів своєю оригінальністю та допоможе інтегруватися соціально, а також забезпечить можливість вирівнювати рівень знань студентів за рахунок індивідуального підходу, що може дати позитивний ефект як для студентів, так і для викладачів.

Варто зазначити, що основною проблемою економічної грамотності в Україні є нерозуміння того, як використовувати отримані теоретичні знання на практиці. Менторський підхід покликаний усунути цей недолік у сучасній системі освіти. Ментор може доцільним способом дати конструкт пояснення того, як отримані теоретичні знання можна застосувати на практиці. Саме для цього й необхідна висококваліфікована база кадрів менторів, які є водночас експертами у сфері економіки та фінансів, мають досвід освітнього практикування. Це допоможе студентам більш детально розуміти економічні події та реагувати на них відповідним чином.

Залучення студентів до менторства у форматі волонтерства чи виробничого практикування так само має низку переваг. Зокрема людина, яка найшвидше за все знайде спільну мову зі студентом, це інший студент. Оскільки студенти старшого курсу або рівня освіти вже пройшли все те, що тільки має пройти перший/другий курс, а деякі з них уже мають практичний досвід праці за спеціальністю. Залучення найкращих студентів до менторства з економічної і фінансової грамотності може підвищити рівень зацікавленості молодших студентів щодо означеної проблеми.

Економічна і фінансова грамотність це багаж знань і навичок, які формують правильне ставлення до особистих грошей і дають можливість людині приймати вигідні для себе рішення. Іншими словами, це дуже корисні в повсякденному житті знання. Оскільки на багатьох факультетах немає економічних дисциплін або вони надають недостатній рівень знань для окремого студента, такий студент може звернутися до університетського ментора задля більш глибокого вивчення теми.

На наш погляд, актуального звучання в контексті формування економічної та фінансової грамотності набуває модель менторського супроводу «Розкажи, покажи, зроби» [7]. За цією моделлю ментор – наставник формулює мету навчання, окреслює очікувані результати, дає чіткі покрокові пояснення, ретельно відстежує рівень осмислення завдань здобувачем через розмаїті способи зворотного зв'язку. Наставник також показує перебіг виконання завдання, дає навчальні коментарі. Потім здобувач самостійно виконує серію завдань. Наставник моніторить і підтримує здобувача під час процедури самооцінювання. Ця модель не лише дає змогу ефективно досягти навчальних цілей, але й формує свідоме ставлення до контролю і самооцінювання.

Основними проблемами на шляху активного впровадження менторства у ЗВО у сфері економічної і фінансової грамотності, на нашу думку, такі. *Перше*: відсутність офіційних державних менторських програм, а також підтримки менторства взагалі у ЗВО. На жаль, Міністерство освіти і науки не приділяє необхідної уваги до менторства. Усі без винятку менторські програми, які

проводяться в Україні є приватними ініціативами із зарученням сторонніх фондів та підтримки з-за кордону. Одними з таких прикладів є програма «Mentorplace 1.0» на платформі «Mentorplace», яка створена Центром «Розвиток КСВ» спільно з Фондом ООН у галузі народонаселення та Міністерством молоді та спорту України в рамках Пакту заради молоді – 2025 [6], або проєкт «Менторська підтримка розвитку підприємницьких та кар'єрних компетенцій молодих спеціалістів в Україні», громадської організації ГО «Взаємодія Плюс» при підтримці посольства США [6].

Друге. Недостатня зацікавленість та вмотивованість навчального персоналу ЗВО у менторстві. Ця проблема є більш гострою, оскільки навіть за наявності в керівництва ЗВО ідей із впровадження менторства, вони часто не знаходять належної підтримки. Це зумовлюється кількома обставинами. Викладачі завантажені дуже високим рівнем звітної документації, що не дає можливості їм фізично займатись менторством, оскільки кількість документів дуже часто не залишає вільного часу на відповідну ініціативу. Низька матеріальна мотивація викладачів, яка пов'язана з низьким рівнем заробітної плати відповідно до тих зусиль, які прикладає викладач для викладання свого предмету. Дається взнаки застаріла економічна база та недолік досвідчених кадрів. На жаль, ще з часів отримання Україною незалежності, економічна і фінансова грамотність не була пріоритетним напрямом освіти в Україні. Більшість досвідчених та висококваліфіційних кадрів розкидані по профільним економічним ЗВО або працюють за кордоном чи взагалі не працюють у сфері науки та навчання. Означену проблему посилює також інтенсивний «відтік мізків» із країни.

У процесі реалізації нашої дослідницької пропозиції можна виконати основні завдання та досягти очікуваного результату: формування економічної і фінансової грамотності за допомогою менторства, популяризувати цю систему в українських ЗВО.

Список використаних джерел

1. Jovanova-Mitkovska S., Popeska B. Mentoring and integrated methodical practice. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/149219696.pdf>.
2. Mentoring and talent development: doctoral advisors and their protégés by Laura Gail Lunsford, Psychology Raleigh, NC 2007. URL : <https://repository.lib.ncsu.edu/bitstream/handle/1840.16/3170/etd.pdf?sequence=1>.
3. Tenenbaum, H. R., Crosby, F. J., & Gliner, M. D. (2001). Mentoring relationships in graduate school. *Journal of Vocational Behavior*, 59(3), 326–341.
4. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
5. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
6. Менторська платформа MENTORPLACE.IN.UA URL: <https://mentorplace.in.ua/>.
7. Педагогічні інновації: від теорії до практики. URL: https://naps.gov.ua/ua/press/about_us/716/.